

EUROOPA LIIDU VÄLISASJADE
JA JULGEOLEKUPOLIITIKA
KÕRGE ESINDAJA

Brüssel, 20.3.2013
JOIN(2013) 4 final

**ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Euroopa naabruspoliitika: partnerluse edendamine

{SWD(2013) 79 final}
{SWD(2013) 80 final}
{SWD(2013) 81 final}
{SWD(2013) 82 final}
{SWD(2013) 83 final}
{SWD(2013) 84 final}
{SWD(2013) 85 final}
{SWD(2013) 86 final}
{SWD(2013) 87 final}
{SWD(2013) 88 final}
{SWD(2013) 89 final}
{SWD(2013) 90 final}
{SWD(2013) 91 final}
{SWD(2013) 92 final}
{SWD(2013) 93 final}

Euroopa naabruspoliitika: partnerluse edendamine

1. Sissejuhatus

1. EL vaatas Euroopa naabruspoliitika (ENP) läbi 2011. aastal,¹ luues vahendid, et abistada partnerriike tõelise ja jätkusuutliku demokraatia ülesehitamisel ja toetada kaasavat majandusarengut. Uue Euroopa naabruspoliitika peamised tunnusjooned on poliitiliste sidemete loomine ja majanduslik integratsioon, inimeste liikuvus, ulatuslikum ELi finantsabi, tugevam partnerlus kodanikuühiskonnaga ja parem koostöö konkreetsetes poliitikavaldkondades. Käesolevas ühisteatises, millele on lisatud mitu komisjoni talituste ühist töödokumenti,² käsitletakse seda, kuidas ELil ja tema partnerriikidel on õnnestunud ühiselt kokku lepitud reformieesmärkide täitmine.
2. Möödunud aasta oli Euroopa Liidu ja tema naabrite jaoks sündmusterohke ja raske. EL püüdis jätkuvalt üle saada finantskriisist ja mitmes liikmesriigis sellega kaasnenud majanduslangusest. Mõnes naabruspiirkonna partnerriigis jätkusid konfliktid ning valitsesid poliitiline ebastabiilsus ja rasked sotsiaalmajanduslikud tingimused. Need riigid seisavad mõnikord silmitsi väga raskete poliitiliste, majanduslike ja sotsiaalsete probleemidega, mis nõuavad viivitamatut reageerimist. See jätab poliitikakujundajatele vähe aega keskendumiseks keskmise tähtajaga ja pikaajalistele reformidele.
3. Euroopa naabruspoliitika on jätkuvalt aluseks ELi ja tema naabrite koostööle võimalikult tihedate poliitiliste sidemete loomise ning võimalikult ulatusliku majandusliku integratsiooni saavutamise nimel. See eesmärk põhineb ühistel huvidel ja väärtustel, nagu demokraatia, õigusriik, inimõiguste järgimine ja sotsiaalne ühtekuuluvus.
4. Paljudes partnerriikides jätkus demokraatiale ülemineku protsess. Liibüalased valisid esimest korda üle nelja aastakümne jooksul põhiseadusliku kogu. Egiptus ja Tuneesia jätkasid põhiseaduslike reformide rakendamist, kuigi see ei toimunud raskusteta.
5. Armeenia, Gruusia ja Ukraina valisid uued parlamendid, Moldova parlament valis presidendi. Demokraatlikud struktuurid muutuvad üha tugevamaks, kuigi mitte kõik need valimised ei vastanud rahvusvahelistele normidele. Valgevenelased valisid samuti parlamenti. Need valimised ei vastanud ei OSCE ega rahvusvahelistele normidele.
6. Egiptuse, Tuneesia ja Liibüa sündmused kinnitavad, et üleminek on keerukas. Seetõttu on vaja aega, et luua põhiväärtuste ja aluspõhimõtete suhtes saavutatud konsensussele tuginedes uued poliitilised struktuurid ning tagada tasakaal, majanduskasv ja sotsiaalne ühtekuuluvus. Põhiseaduslik reform on aeglane, edasimineku ei toimu alati sirgjoones ja tihti on tulemused veel teadmata. Sellistel juhtudel on EL jätkanud

¹ KOM(2011) 303, 25.5.2011.

² Käesolevale ühisteatisele on lisatud: kaheteistkümne riigi eduaruanded, milles hinnatakse Euroopa naabruspoliitika rakendamist 2012. aastal riikides, kellega on kokku lepitud Euroopa naabruspoliitika tegevuskava või samaväärne dokument; kaks piirkondlikku eduaruannet, milles antakse ülevaade 2012. aastal idapartnerluse ning demokraatia ja ühise heaolu nimel loodud partnerluse elluviimisel tehtud edusammudest; ja statistikat sisaldav lisa.

koostööd oma partneritega ja nende tegevuse toetamist jätkusuutliku demokraatia ülesehitamisel.

7. Naaberriikide möödunud aasta edusammud olid väga ebaühtlased. Paljudes partnerriikides takistasid või aeglustasid ulatuslikke reforme poliitilised või majanduslikud erihuvid. Mõnikord esines reformide elluviimisel tagasiminekut. Aeglasem majanduskasv, kasvanud töötus, jätkuv ebavõrdsus, suurenevad keskkonnaprobleemid ja sageli ka halvenevad sotsiaalmajanduslikud näitajad põhjendavad Euroopa naabruspoliitika keskmises olevate reformide vajadust tugevamalt kui kunagi varem.
8. Muude osalejate (kolmandate riikide, piirkondlike organisatsioonide jt) suurem seotus lõuna- ja idapoolsetes naaberriikides tähendab, et EL peab tegema nendega tihedamat koostööd piirkonda mõjutavate probleemide lahendamisel.
9. EL on tugevdanud poliitilisi reforme algatanud partnerite poliitilist ja rahalist toetamist. Partnerriikides toimunud arengu ja reformide tulemuste analüüs näitab, et Euroopa naabruspoliitika toimib siis, kui on tahet reforme ellu viia ja ühiskond võtab protsessist aktiivselt osa. Väärtushinnanguid, juhtimismudeleid või reforme ei saa peale sundida väljastpoolt. Need juurduvad vaid siis, kui tipp-poliitikud ja kodanikud usuvad ELi ja tema partnerite vahel kokku lepitud reformieesmärkidesse. EL peab jätkuvalt tihendama sidemeid ja tegema koostööd nendega, kes toetavad reforme ja partnerlust ELiga. Samal ajal peab EL neid paremini teavitama sellest, kuidas Euroopa naabruspoliitika ja selle vahendid saavad tõelistele reformipüüdlustele kaasa aidata.
10. Tugevam partnerlus ühiskonnaga on Euroopa naabruspoliitikas väga oluline. Demokratiseerimise ja kaasatuse tõukejõuna on kodanikuühiskonnal väga tähtis roll kõikides demokraatlike ja sotsiaalmajanduslike reformide tahkudes, naiste õiguste suurendamisel, sõna- ja ühinemisvabaduse toetamisel, keskkonnakaitse edendamisel ja püüdlustes suurema sotsiaalse õigluse poole üldiselt. EL täidab jätkuvalt oma lubadust teha koostööd kodanikuühiskonnaga, riikide parlamentidega ja muude tähtsamate sidusrühmadega, nagu sotsiaalpartnerite ja ettevõtjatega, et tagada, et partnerriikidega kokkulepitud reformieesmärgid on kooskõlas nende ühiskonna tegelike probleemide ja püüdlustega. Kodanikuühiskonnal on otsustav roll reformide edendamisel ja valitsuste vastutavaks tegemisel. Idapartnerluse kodanikeühenduste foorumi, sealhulgas selle riiklike süsteemide loomine partnerriikides on hea näide kodanikuühiskonna tugevnenud rollist Euroopa naabruspoliitikas. EL jätkab kodanikuühiskonna toetamist eri rahastamisvahendite kaudu.
11. ELil ja tema naabritel on ka ühised probleemid, sealhulgas majanduse, julgeoleku, keskkonna ja rände valdkonnas. Lõuna- ja idapoolsetele naaberriikidele antud lubaduste täitmine, demokraatiale ülemineku ja majandusreformide toetamine ning tihe koostöö nendega reformide ja poliitiliste programmide kõikide tahkude rakendamisel suurendab ELi enda julgeolekut ja heaolu.

2. Rakendamine

12. Kaks aastat pärast Euroopa naabruspoliitika läbivaatamist on ELi ja tema partnerite peamine ülesanne selle rakendamine. Alates 2011. aastast on edusammud ELi ja partnerite vahel kokkulepitud reformide rakendamisel olnud ebaühtlased. See ei tohi

siiski viia kokkulepitust taganemiseni. Otse vastupidi, EL peab aktiivsemalt protsessi sekkuma ja tegema seda ka pikaajaliselt.

13. Demokraatia ülesehitamine partnerriikides on nende kodanike ja valitud poliitikute kätes. Euroopa naabruspoliitikaga saab seda protsessi toetada, kuid mitte asendada. Euroopa naabruspoliitika eduaruannetes esitatud tähtsamate soovitude analüüs näitab, et oleme alles protsessi alguses. Analüüsis on visandatud ka meie ees seisvad ülesanded. Paljudes naaberriikides on tehtud edusamme tähtsamate valimisi käsitlevate soovitude elluviimisel, sageli ELi rahalise ja logistilise toega. Ebapiisavaid edusamme tehti ühinemis-, sõna- ja kogunemisvabadust, vaba pressi ja meediat, õigusriigi põhimõtet, sõltumatut kohtusüsteemi ja korrupsioonivastast võitlust käsitlevate soovitude rakendamisel. Paljud soovitud kehtivad praegu samamoodi nagu 2012. aastal. Järgmises vahetektis on kirjeldatud eelmise aasta eduaruannete peamiste soovitude rakendamist.

- **Armeenia** viis ellu mõned põhisoovitused. Koostati valimisprotsessi täiustamise kava, võeti vastu riiklik inimõiguste strateegia, võeti meetmeid korrupsiooniga võitlemiseks, reformiti kohtusüsteemi ja riigihaldust ning arendati edasi valdkondlikke reforme ja ühtlustati oma õigusnorme liidu *acquis*'ga.
- **Aserbaidžaan** viis ellu vaid üksikud põhisoovitused. Hakati rakendama inimõiguste tegevuskava, jätkati kohtureformi ja võeti mõned meetmed lammutamise ja sundväljatõstmise probleemi lahendamiseks. Aserbaidžaan ei teinud koostööd Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee raportööriga poliitiliste vangide küsimuses.
- **Gruusia** viis ellu enamiku põhisoovitustest. Tagati suures osas vabad ja ausad valimised, jätkati iseseisvuda soovivate piirkondade kaasamist, osaleti aktiivselt Genfi kõnelustes ja võeti meetmeid riigisiseste põgenike elutingimuste parandamiseks. Samuti suurendati sõna- ja arvamusevabadust, reformiti kohtusüsteemi ning arendati edasi valdkondlikke reforme ja ühtlustati õigusnorme liidu *acquis*'ga.
- **Moldova** viis ellu enamiku põhisoovitustest. Suurendati jõupingutusi kohtu- ja õiguskaitseüsteemi reformimisel, astuti dialoogi Tiraspoliga, jätkati reformide elluviimist sotsiaalabi, tervise ja hariduse, energia, konkurentsi ja riigiabi ning õigusnormide liidu *acquis*'ga ühtlustamise valdkonnas. Sõnastati lõplikult viisavabaduse tegevuskava esimese etapi viimased meetmed ja kiirendati lennundussektori institutsioonilist reformi.
- **Ukraina:** enamik põhisoovitusi on veel ellu viimata. Uue kriminaalmenetluse seadustiku ja muude tähtsate õigusaktide jõustamisega on Ukraina siiski astunud samme õigus- ja kohtureformi elluviimiseks. Samuti võeti vastu varjupaiga ja pagulasseisundi andmist reguleeriv seadus, kuigi selle rakendamine on puudulik.
- **Egiptus** on viinud ellu vaid mõned põhisoovitused. Võim anti üle tsiviilvalitsusele ja lõpetati erakorraline olukord. Koostati põhiseadus ja võeti rahvahääletusel vastu. Protsess oli aga vastuoluline ja opositsioon kritiseeris seda kõvasti, mis põhjustas tõsisid lahkarvamusi tekitanud poliitilise kriisi.
- **Israel:** enamik põhisoovitusi on veel ellu viimata. **Probleemsetes valdkondades olulisi muutusi ei täheldatud.**

- **Palestiina**³: enamik põhisoovitusi on veel jõus ja need tuleb ellu viia. Mõned on siiski ellu viidud, sealhulgas korraldati kohalikud valimised, täiustati riigi rahanduse juhtimist ja töötati välja sotsiaalkaitse valdkonna kulude arvestamise mudel. Peamiselt okupatsiooni ja süveneva finantskriisi tõttu tekkinud raskused takistasid siiski Palestiina omavalitsusel reforme ellu viia.
- **Jordania** viis ellu mõned põhisoovitused, nimelt loodi valimiskomisjon ja konstitutsioonikohus ning võeti vastu erakondade seadus ja valimisseadus.
- **Liibanon** alustas vaid üksikute põhisoovituste elluviimist, nimetades hilinenult ametisse mõned kohtunikud. Naaberriigis Süürias tekkinud kriisi tõttu on edasimineku reformieesmärkide saavutamisel olnud aeglane.
- **Maroko** on astunud samme alustamiseks enamiku soovitude elluviimist, kuid ei ole neid lõpuni viinud, hoolimata lubadusest saavutada kokkulepitud reformieesmärgid. Loodi organ riikliku dialoogi pidamiseks kohtureformi üle, koostati (kuid ei võetud vastu) seadus, millega asutatakse korruptsioonivastane organ, ja jätkati oma õigusnormide ühtlustamist liidu *acquis*'ga.
- **Tuneesia**, kes läbis keeruka üleminekuetapi, viis ellu vaid mõned põhisoovitused. Kiideti heaks sõltumatu valimiskomisjoni loomine, kuid uus valimisseadus jäi lõplikult sõnastamata. Tuneesia allkirjastas Euroopa – Vahemere piirkonna päritolureeglite piirkondliku konventsiooni. Edusamme tehti põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna üle peetavate läbirääkimiste ettevalmistamisel.

14. EL jätkas tööd partnerriikide lähiaja prioriteetidega, aidates kehtestada õigusriigi põhimõtteid ja häid valitsemistavasid ning panna aluse majanduskasvule ja töökohtade loomisele ning jätkusuutlikule teadmistepõhisele ja sotsiaalselt õiglasele ühiskonnale. Pärast esimese, Tuneesia rakkerühma loomist 2011. aastal tõid Egiptuse ja Jordania rakkerühmad kokku ELi institutsioonide, valitsuste, erasektori, rahvusvaheliste rahastajate ja kodanikuühiskonna esindajad, et kannustada poliitilisi ja majandusreformide. Euroopa naabus- ja partnerlusinstrumendi ning muude rahastamisvahendite raames antud ELi finantsabil on paljudel juhtudel olnud otsustav roll.

15. 2012. aasta juulis toimunud idapartnerluse riikide välisministrite kohtumisel öeldi, et partnerluse eesmärkide edasist rakendamist juhitakse ja jälgitakse kuni järgmise idapartnerluse riikide tippkohtumiseni idapartnerluse tegevuskava⁴ aluseks võttes. Nähes ette põhireformid, mida partnerriigid peavad ellu viima, ja kirjeldades, mida EL saab teha ja millist abi pakkuda, selgitatakse tegevuskavas vastastikuse aruandekohustuse ja ühise vastutuse kontseptsiooni, mis on esmatähtis poliitiliste sidemete loomise ja majandusliku integratsiooni saavutamise seisukohast.

³ Kooskõlas ÜRO Peaassamblee resolutsiooniga 67/19 kasutatakse nimetust „Palestiina” alati, kui viidatakse varem Palestiina omavalitsuse või okupeeritud Palestiina alade nimetust kandnud aladele. See ei tähenda Palestiina tunnustamist riigina 2009. aasta detsembris kogunenud Euroopa Ülemkogu järelduste kohaselt.

⁴ Idapartnerluse riikide välisministrite kohtumise ühisavaldus, Brüssel, 23. juuli 2012, Euroopa Liidu Nõukogu, 12862/12, PRESSE 348. Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Idapartnerlus: tegevuskava 2013. aasta sügiseseks tippkohtumiseks”, JOIN(2012) 13 (final), 15.5.2012.

16. Suhete tugevdamine edenes mõne riigi puhul paremini kui teiste puhul. See kajastab ELi lubadust liikuda kaugemale ja kiiremini nende partnerriikidega, kes soovivad reformide elluviimisel edusamme teha ja on selleks valmis (koosõlas diferentseerituma lähenemise põhimõttega). EL jätkas läbirääkimisi põhjalikke ja laiaulatuslikke vabakaubanduslepinguid hõlmavate **assotsieerimislepingute** üle Moldova Vabariigi, Armeenia ja Gruusiaga ning assotsieerimislepingu üle Aserbaidžaaniga. Alustati läbirääkimisi põhjalike ja laiaulatuslike vabakaubanduslepingute sõlmimiseks Marokoga ning praegu valmistatakse ette läbirääkimisi Tuneesia ja Jordaaniaga. Euroopa Liidu – Ukraina assotsieerimisleping on parafeeritud, kuid allkirjastamata.
17. Märkimisväärseid edusamme tehti ühiste uue põlvkonna **Euroopa naabruspoliitika tegevuskavade** või samaväärsete dokumentide koostamisel. Tegevuskavades on arvesse võetud iga partnerriigi konkreetseid vajadusi, võimalusi ja reformidega seoses võetud kohustusi, võimaldades sõlmida ELi ja iga partnerriigi vahel täpsemalt kindlaks määratud ja just neile sobivad suhted. Lõpetati tegevuskavasid käsitlevad läbirääkimised Liibanoni, Maroko ja Palestiina omavalitsusega ning eripartnerluse raames peetud läbirääkimised Tuneesiaga. Tegevuskavad peavad nüüd kinnitama asjaomased assotsiatsiooninõukogud. Jordaania uus tegevuskava jõustus oktoobris. Oktoobris algasid ka ELi ja Alžeeria vahelised läbirääkimised Euroopa naabruspoliitika ühise tegevuskava üle. Ukraina ja EL jõudsid ühisele arusaamisele, et tuleb hakata ajakohastama kehtivat assotsieerimiskava, mis valmistab ette tulevase assotsieerimislepingu rakendamist. Valmistuti assotsieerimiskavasid käsitlevateks läbirääkimisteks Moldova Vabariigi, Armeenia ja Gruusiaga.

2.1. Tõeline ja jätkusuutlik demokraatia

18. Kõikjal naabruses saavutati reformide abil mõningast edu tõelise ja jätkusuutliku demokraatia loomisel. Probleeme siiski on ja mõnes valdkonnas varitseb tagasimineku oht.
19. Erinevused demokraatlike reformide elluviimises naaberriikides üha suurenevad. Seetõttu peab ELi tegevus olema täpsemalt piiritletud, tuginedes diferentseerituma lähenemise põhimõttele ja reformidega seotud kohustuste üksikasjalikule läbivaatamisele. Usaldusväärse säilitamiseks peab EL kohaldama kõikide demokraatlike reformide suhtes sama ranged norme ja kontrolli, olenemata sellest, kus ja millisel kujul need ellu viiakse.
20. Tuneesias, Egiptuses ja Liibüas toimunud revolutsioonid olid demokraatlike reformide ajendiks, samal ajal kui Jordaania, Marokos ja Alžeerias algatasid võimuesindajad põhiseaduslikke, valimis- ja õigusreforme. Egiptuses, Liibüas ja Tuneesias toimusid demokraatlikud **valimised**; enamiku partnerite puhul valmistavad ikka veel muret **kogunemis-, ühinemis- ning sõnavabaduse**, sealhulgas meediavabaduse puudumine. EL on saatnud valimisvaatlusmissioonid Alžeeria ja Liibüa valimistele. 2013. aasta alguses jälgiti esimest korda valimisi Jordaania. Egiptus on nõustunud ELi vaatlusmissiooni saatmisega eelseisvatele parlamendivalimistele.
21. Ka idapoolsed riigid lähevad üha erinevamat rada. Moldova, Gruusia ja Armeenia jätkasid reformide rakendamist, täiustades valimissüsteemi ja korraldades valimised, mis üldiselt vastasid rahvusvahelistele normidele, saavutades nii selget edu keerulisel üleminekul jätkusuutlikule demokraatiale. Ukraina parlamendivalimised pakkusid

hoopis kirjumat pilti ja seal esines hulk puudusi. Võrreldes eelmiste valimistega oli mitmes valdkonnas märgata tagasiminekut. Valgevenes toimusid valimised repressioonide saatel – Valgevene jaoks tähendas see järjekordset käestlastud võimalust korraldada valimised kooskõlas OSCE ja rahvusvaheliste normidega. Üldiselt teeb ELile suurt muret kogunemis-, ühinemis- ning sõnavabaduse puudumine paljudes riikides. Valgevenes ei toimunud mingit edasiminekut inimõiguste, õigusriigi ja demokraatlike põhimõtete valdkonnas.

22. Mõnes partnerriigis kohtavad **kodanikuühiskonna** organisatsioonid ja vahel ka ametiühingud suuri takistusi (liikumisvabaduse piiramine, vabahenduste juhtide vastu algatatud kohtuasjad, tülikad haldusmenetlused, loa vajalikkus rahalise toetuse vastuvõtmiseks). Ametivõimud avaldasid Egiptuse kodanikuühiskonna organisatsioonidele üha tugevamat survet. Muretsemiseks annavad põhjust ka Egiptuses, Marokos ja Alžeerias kehtivad ühinemist käsitlevad õigusaktid. Ka Valgevenes ja Aserbaidžaanis jääb ühinemisvabadusest puudu. Tuleb tagada ühinemisvabadus ja uued ühinemist käsitlevad õigusaktid peavad olema kooskõlas rahvusvaheliste inimõigustealaste normidega.
23. Mitmes naabruspoliitika partnerriigis kannatab **meedia** ikka veel poliitilise ja majandusliku sekkumise ning mitmekesisuse puudumise ja enesetsensuuri all. Aserbaidžaanis ja Egiptuses esines palju ajakirjanike tagakiusamise ja vangistamise juhtumeid, sama ajal kui meedia läbipaistvust käsitleva õigusakti kehtestamine Gruusias on igati edumeelne.
24. **Kohtute sõltumatust** tuleb mitmes partnerriigis eri määral tugevdada, sealhulgas lõunanaabruses Egiptuses, Marokos, Tuneesias ja Alžeerias ja idanaabruses Aserbaidžaanis ja Valgevenes. Ukrainas on probleeme kohtusüsteemi poliitilistel eesmärkidel ärakasutamise ja hoolimata mõnest kohtusüsteemi reformist peetakse nii ida- kui ka lõunanaabruses kohtuid jätkuvalt tugevalt sõltuvaks täitevvõimust. Kohtute usaldusväärsust kahjustasid kõrged süüdimõistmise määrad, haldusareidide ülemäärane kasutamine ja poolte võrdsuse põhimõtte mitterahuldav kohaldamine. Kuigi vanglate infrastruktuuri parandamiseks on tehtud jõupingutusi, valmistavad vanglaolud ikka veel muret ning piinamise ja väärkohtlemise juhtumeid ei uurita nõuetekohaselt, mis soodustab karistamatuse kultuuri õiguskaitseametnike seas.
25. **Korruptsioon** on paljudes naabrusriikides endiselt väga suureks probleemiks. Enamikus riikides pole võetud mingeid meetmeid korruptsiooniga võitlemiseks või on seda tehtud väga tagasihoidlikult. Eelkõige Ukrainas, Liibanonis, Aserbaidžaanis, Liibüas ja Valgevenes tajutakse korruptsiooni ikka veel väga ulatuslikuna⁵.
26. **Demokraatlik kontroll relva- ja julgeolekujõudude üle** on tugevnenud, ja seda eelkõige Liibüas ja Egiptuses. Julgeoleku valdkonna reform, eelkõige politseireform, erakorralise seisukorra täielik lõpetamine ning karistus- ja sõjaväeseadustike reform, mille eesmärk on vältida tsiviilisikute sõjaväekohtu alla andmist, on jätkuvalt suur probleem kõikides Vahemere piirkonna naaberriikides. Jätkub selliste probleemide nagu politsei järelevalve ja vastutus, karistusametuste olud ja sõjaväeteenistuses olevate kodanike kohtlemine arutamine struktureeritud dialoogide raames.

⁵ Korruptsiooni tajumise indeks 2012, Transparency International.

27. Usaldusväärsed **üleminekuperioodi õigusprotsessid** on eduka ülemineku tagamiseks esmatähtsad, eelkõige neis riikides, mis on vabanenud autoritaarsest režiimist, mis sooritas kuritegusid oma elanikkonna vastu. Ka kohtu- ja õiguskaitse valdkonna reformid on idapartnerluse riikides prioriteetsed, sest need on seotud õigusriigi säilitamise ja tugevdamise üldeesmärgiga.
28. Lõunanaabruses on jätkuvalt probleemiks **naiste** kultuuriline ja sotsiaalne diskrimineerimine. Naised osalesid aktiivselt revolutsioonides. Nüüd on väga tähtis, et üleminekuprotsess ja põhiseaduslik reform ei takistaks ega kahjustaks naiste võrdsuse tagamist seaduse ees ja ühiskonnas. Soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas on idariikides veel arenguruumi.
29. Terviklike **diskrimineerimisvastaste** õigusaktide puudumine on peale väheste erandite ikka veel probleemiks kogu naabruskonnas. Levinud on diskrimineeriv suhtumine, eelkõige homo-, bi- ja transseksuaalidesse.

2.2. Jätksuutlik majanduslik ja sotsiaalne areng

30. **Majanduskasv** taastus ainult vähestes Euroopa naabruspoliitika partnerriikides, näiteks Gruusias ja Aserbaidžaanis, kuid aeglustus enamikus teistes. Suurenesid ülemaailmse majandusolukorraga seotud välisohud ja konfliktid mõjutasid negatiivselt majanduse elavdamise väljavaateid. Lõuna- ja idapartnerid peavad jätkuvalt toime tulema üldise makromajandusliku tasakaalustamatuse ning suure ja kohati kasvava tööpuudusega. Noorte töötuse määr on kõrge eelkõige lõunapoolsetes partnerriikides. Jätkuv või uuesti tekkinud poliitiline ebastabiilsus on mõjunud majanduskasvule negatiivselt. Kui majandus ei kasva ja puudub tõhus tööhõivepoliitika (sealhulgas investeeringud inimkapitali, inimväärse töö edendamise ning teadusuuringud ja innovatsioon), jääb kõrge noorte töötuse määr püsima ja varimajanduse osa reaalmajanduses märkimisväärseks. Paljusid ida- ja lõunapoolseid naaberriike iseloomustavad suured sotsiaalmajanduslikud erinevused. Kui neid tegureid ei kõrvaldata, ohustavad need tulevast sotsiaalset stabiilsust ja üleminekut demokraatialle. Neid probleeme on aidanud lahendada ELi finantsabi, millest on toetatud tähtsamaid majandusreformide.
31. Võttes arvesse jätkuvat majandus- ja finantskriisi euroalal ja ülemaailmse majanduskasvu aeglustumist, on komisjoni ja enamiku naaberriikide (kõikide Euroopa naabruspoliitika riikide, välja arvatud Liibüa ja Süüria) vahel 2012. aastal peetud **makromajanduslikud dialoogid** osutunud kasulikuks ELi ja tema partnerriikide vahelise majanduskoostöö vahendiks. Need dialoogid võimaldasid vahetada avameelselt arvamusi majandusarengu ja poliitiliste probleemide kohta, sealhulgas euroala probleemide mõju kohta ELi naaberriikidele. Dialoogide käigus vaadati läbi ka Euroopa naabruspoliitika tegevuskavades ja assotsieerimiskavades sätestatud majandusreformide prioriteetide rakendamine.
32. Peale regulaarsete makromajanduslike dialoogide, mida peetakse mitmesuguste kahepoolsete kokkulepete alusel, arutab komisjon majanduspoliitikaküsimusi partnerriikidega, kes saavad **ELi makromajanduslikku finantsabi**. Abi eesmärk on aidata partnerriike makromajanduslikust tasakaalustamatusest üle saada ja rakendada majanduskasvule suunatud struktuurireforme. Koos viimaste osamaksete väljamaksmisega lõpetas komisjon 2012. aastal kahe makromajandusliku finantsabi programmi rakendamise, mis kiideti heaks 2009. aastal (Armeenia – 100 miljoni euro

väärtuses laene ja toetusi) ja 2010. aastal (Moldova – 90 miljoni euro väärtuses toetusi). 2013. aasta alguses sõlmiti Ukrainaga vastastikuse mõistmise memorandum ja laenuleping kuni 610 miljoni euro suuruse laenu andmiseks makromajandusliku finantsabi programmi raames. 2012. aastal tegi EL tihedat koostööd Egiptuse ja Jordaania ametiasutustega seoses võimalike makromajandusliku finantsabi programmide rakendamiseks alates 2013. aasta algusest. Seadusandlik otsus Gruusia programmi kohta, mille komisjon pakkus välja 2011. aasta alguses (46 miljoni euro väärtuses laene ja toetusi), vajab jätkuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu heakskiitu.

33. **Ettevõtluspoliitikaalane** koostöö keskendus 2012. aastal endiselt ärikeskkonna parandamisele ja VKEdele parema finantsabi andmisele. Põhieesmärk on rakendada Euroopa väikeettevõtlusalgatust „Small Business Act” – VKE-sõbraliku ettevõtluspoliitika raamistikku. Sellega seotud edusammud on partnerriikide seas väga erinevad. Konsultatsioonimehhanism, mis annaks VKEdele võimaluse neile huvipakkuvatel teemadel kaasa rääkida, parandaks poliitikakujundamist kogu piirkonnas. Ettevõtlust hoogustaks õigusriigi tugevdamine ning riigihankesüsteemide täiustamise kaudu õiglase ja lihtsa juurdepääsu tagamine hankelepingutele, haldusmenetluste lihtsustamine, paremad oskused, lihtsam juurdepääs finantsvahenditele ja rohkem innovatsiooni. ELi finantsabi aitab paljudel juhtudel suurendada VKEde suutlikkust.
34. Vaesuse ja töötuse vähendamine on jätkuvalt prioriteediks eelkõige maapiirkondades. Maikuu korraldas EL kõrgetasemelise seminari, et tutvustada ja arutada **põllumajanduse ja maaelu arengu Euroopa naabusprogrammi** (ENPARD) algatust. Lõunapoolsetes partnerriikides töötatakse välja katsemeetmeid. Samuti on loodud tehnilised komisjonid, kuhu kaasatakse kodanikuühiskonna ja erasektori esindajad. Põllumajanduse ja maaelu arengu Euroopa naabusprogrammi meetmeid hakati võtma Egiptuses, Alžeerias, Tuneesias, Marokos ja idanaabruses Gruusias. Lisaks hindas Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon (FAO) kõikides idapartnerluse riikides põllumajanduse ja maaelu arengut. Tehti kindlaks mõned ühised piirkondlikud probleemid. Tulemused on kindlaks aluseks vastloodud idapartnerluse põllumajanduse ja maaelu arengu vaekogule ja neid kasutatakse võimalike uute programmide ettevalmistamisel kõnealuses valdkonnas.

2.3. Turud

35. EL on peaaegu kõikide naaberriikide jaoks kõige tähtsam kaubanduspartner. Seepärast jätkati ELi ja tema partnerite vahelise majandusliku ja kaubandusliku integratsiooni tugevdamist. EL ja Ukraina parafeerisid assotsieerimislepingu, sealhulgas põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu. Märkimisväärseid edusamme tehti märtsis alanud põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu üle peetavatel läbirääkimistel Moldovaga. Armeenia ja Gruusia tegid suuri edusamme assotsieerimislepingute üle peetud läbirääkimistel, sealhulgas põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna loomist käsitlevatel läbirääkimistel. Idapoolse põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna partnerite kaasamine Euroopa – Vahemere piirkonna päritolureeglite diagonaalsesse kumulatsioonisüsteemi tugevdab nende majanduslikku integratsiooni ELiga ja motiveerib neid looma vabakaubanduspiirkondi muude Euroopa naabuspoliitika partnerriikidega.

36. Pärast laiaulatuslikke ettevalmistusi alustasid ELi ja Maroko 2013. aasta alguses põhjalikku ja laiaulatuslikku vabakaubanduslepingut käsitlevaid läbirääkimisi. Edenenud on ka põhjalikku ja laiaulatuslikku vabakaubanduslepingut käsitlevate läbirääkimiste ettevalmistamine Tuneesiaga. Jordaaniaga põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu üle peetavate läbirääkimiste ettevalmistamine peatus ja Egiptusega pole läbirääkimiste ettevalmistamist veel alustatudki. Maroko ja Palestiina omavalitsusega sõlmitud põllumajandus- ja kalandustoodete lepingud jõustusid vastavalt oktoobris ja jaanuaris. Läbirääkimisi Tuneesiaga sarnase lepingu üle ei suudetud jätkata. Jaanuaris jõustus Iisraeliga sõlmitud tööstustoodete vastavushindamise ja tunnustamise leping, mis käsitles farmaatsiatoteid.

2.4. Liikuvus

37. EL ja tema partnerriigid jätkasid inimeste liikuvuse parandamist. 2012. aastal tehti suuri edusamme idapoolsetes naaberriikides viisavaba reisimise eesmärgi saavutamisel vastavalt 2011. aasta idapartnerluse tippkohtumisel püstitatud ülesandele. Moldova astus suure sammu edasi viisanõude kaotamise tegevuskava rakendamisel, jõudes teise etapi ja asjaomaste õigusaktide rakendamisel saavutatud eesmärkide hindamiseni. Ka Ukraina saavutas viisanõude kaotamise tegevuskava rakendamisel märkimisväärset edu. 2012. aasta juunis alustati dialoogi Gruusiaga **viisanõude kaotamise** üle, et uurida, millistel tingimustel saaksid Gruusia kodanikud siseneda ELi viisavabalt, samal ajal kui Armeenia kaotas viisanõude ELi kodanike suhtes alates 2013. aasta jaanuarist. Pärast liikuvuspartnerluse sõlmimist Moldova, Gruusia ja Armeeniaga alustati arutelusid liikuvuspartnerluse võimaliku sõlmimise üle ELi ja Aserbaidžani vahel. Esiteks näitas ELi ja Moldova vahelise liikuvuspartnerluse põhjalik hindamine, et see on väga kasulik tervikliku kahepoolse koostööraamistikuna, kuid ka seda, et paljusid konkreetseid tegevusi (eelkõige seadusliku rände valdkonnas) tuleks siiski laiendada. ELi pakkumine alustada Valgevenega läbirääkimisi viisalihtsustuslepingu ja tagasivõtulepingu üle jäi vastuseta. See näitab, kui oluline on, et liikmesriigid kasutaksid Valgevene kodanike puhul optimaalselt ära ELi viisaeeskirjade paindlikkust.

38. Tihendati liikuvuse ja rände alaseid suhteid lõunapartneritega, kasutades ära ELi suuri kogemusi idapartneritega. Pärast rände-, liikuvus- ja julgeolekudialoogide alustamist Tuneesia ja Marokoga 2011. aasta oktoobris jätkusid 2012. aastal edukalt läbirääkimised nende riikidega liikuvuspartnerluse sõlmimiseks. Hiljuti teatasid EL ja Maroko läbirääkijate tasandil kokkuleppe saavutamisest poliitilise deklaratsiooni üle seoses liikuvuspartnerlusega. Eesmärk on lõpetada läbirääkimised 2013. aasta esimeses pooles. Jordaaniaga astuti dialoogi 2012. aasta detsembris. Egiptus ei ole siiani vastanud ELi ettepanekule alustada rände-, liikuvus- ja julgeolekudialoogi.

39. Programmidel Tempus, Erasmus Mundus, Marie Curie ja „Aktiivsed noored”, milles naaberriigid eriti aktiivselt osalevad, on olnud väga tähtis roll nende riikide ja ELi üliõpilaste, akadeemilise personali, teadlaste ja noorte liikuvuse edendamises ja seeläbi kõrgharidussüsteemide ajakohastamises ja avatumaks muutmises.

2.5. Koostöö

40. EL jätkas partnerriikidele reformide elluviimiseks finantsabi andmist. Kokku saab ajavahemikus 2011–2013 eraldada partnerriikidele 6,5 miljardit eurot. See summa hõlmab pärast idapartnerluse algatuse käivitamist ja Euroopa naabruspoliitika

läbivaatamist eraldatud lisaraha (0,95 miljardit eurot). Suurem osa sellest antakse diferentseerituma lähenemise põhimõttel, st võttes arvesse edusamme tõelise ja jätkusuutliku demokraatia ülesehitamisel ja seonduvate reformide elluviimisel. Abi antakse kahe katusprogrammi kaudu: 540 miljonit eurot programmi **SPRING**⁶ raames Vahemere lõunapiirkonnas ja 130 miljonit eurot programmi **EaPIC**⁷ raames idanaabruses. Mõlemad programmid keskenduvad demokraatliku ülemineku edendamisele ja institutsioonide väljaarendamisele ning jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu toetamisele. Ülejäänud lisaraha on peamiselt eraldatud liikuvusprogrammidele (Tempus, Erasmus Mundus jne) ning kodanikuühiskonna organisatsioonide ja valitsusväliste osalejate toetamiseks. Seoses edaspidise rahastamisega uue Euroopa Naabruspoliitika Instrumendi raames, on tehtud ettepanek, et maksete tegemisel võetaks arvesse selliseid kriteeriume nagu partnerriigi poolt reformide ettevõtmine ja nende rakendamise edenemine tõelise ja jätkusuutliku demokraatia rajamiseks ning püüdlused partnerluses ELiga⁸.

41. Kõnealuse raamistiku alusel loodi 2011. aastal **kodanikuühiskonna naabrusrahastu**, mille esialgne eelarve oli 26,4 miljonit eurot. Rahastu loodi eesmärgiga tugevdada kodanikuühiskonna organisatsioone, sealhulgas sotsiaalpartnereid, et nad saaksid osaleda Euroopa naabruspoliitika piirkonna muutmises ja demokratiseerimisprotsessis reaalselt kaasa rääkida. 2012. aastal rakendatud kodanikuühiskonna naabrusrahastu esimene etapp keskendus kodanikuühiskonna suutlikkuse arendamisele võrkude loomisel ja riiklike reformide toetamisel ning riikliku vastutuse suurendamisel.
42. 2012. aasta detsembris võeti vastu kodanikuühiskonna naabrusrahastu teine etapp, mille tarvis eraldati eelarvest 2012.–2013. aastaks 45,3 miljonit eurot. Eesmärk on toetada kodanikuühiskonna organisatsioonide suuremat kaasatust poliitikateemalise dialoogi partnerriikide valitsustega ja nende rolli tugevdamist riiklikes reformiprotsessides ja kohalike arengukavade puhul.
43. Toetamaks poliitiliste osalejate püüdlusi saavutada demokraatlikud muutused oma riigis, tegid kõrge esindaja ja komisjon 2011. aastal ettepaneku luua **Euroopa demokraatia rahastu**. 2012. aastal astuti märkimisväärseid samme Euroopa demokraatia rahastu loomiseks ja käivitamiseks autonoomse mittetulundusliku Euroopa asutusena, mille töös osalevad liikmesriikide, Euroopa Parlamendi, Euroopa Komisjoni, kõrge esindaja ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad. Komisjon ja mitu liikmesriiki on juba eraldanud rahalisi vahendeid 15 miljoni euro ulatuses (millest 6 miljonit tuleb komisjonilt), mis peaksid võimaldama Euroopa demokraatia rahastul 2013. aastal täies ulatuses rakenduda.
44. Otsus Euroopa Investeerimispanka (EIP) välisvolituse vaheläbivaatamise kohta 2011. aasta oktoobris andis võimaluse anda partnerriikidele 2013. aasta lõpuni täiendavalt laenu 1,15 miljardit eurot ja kuni 1 miljardi euro väärtuses kliimamuutustega seotud laene. 2012. aastal sõlmis EIP uusi laenulepinguid lõunanaabruses peaaegu 1,7 miljardi euro väärtuses ja idanaabruses (sealhulgas Venemaal) peaaegu 0,9 miljardi euro väärtuses.

⁶ Partnerluse, reformi ja kaasava majanduskasvu toetamise programm.

⁷ Idapartnerluse integratsiooni- ja koostööprogramm.

⁸ KOM(2011) 839 lõplik

45. Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank, kelle tegevuspiirkonda laiendati 2011. aastal Vahemere lõuna- ja idapiirkonna riikidesse, eraldas 2012. aasta mais ühe miljardi eurot tegevuse alustamiseks esimeses neljas riigis. Need on Egiptus, Jordaania, Maroko ja Tuneesia. Kuni 100 miljonit eurot, osa sellest ELi eelarvest, eraldati projektide väljaselgitamiseks ja ettevalmistamiseks vajaliku tehnilise abiga seotud tegevuse toetamiseks.
46. 2012. aasta lõpuks ulatusid **naabruspoliitika investeerimisrahastust** eraldatud summad kokku 594,9 miljoni euronit (259,8 miljonit ida- ja 335,1 miljonit lõunariikidele). Alates naabruspoliitika investeerimisrahastu loomisest on Euroopa finantseerimisasutustelt saadud kokku 8 miljardit eurot (mis jagunes ida- ja lõunariikide vahel peaaegu võrdselt).

2.6. Valdkondlik koostöö

47. Koostöö eri valdkondade poliitika väljatöötamisel, nii kahepoolne kui ka idapartnerluse ja Vahemere Liidu raames, on uuendatud Euroopa naabruspoliitika tähtis ja laienev osa. Põhinedes üha enam lähendamisel ELi normide ja standarditega, toetab see üleminekut, reforme, ajakohastamist ja lõppkokkuvõttes integreerumist ELi turgudega. Koostöö hõlmab väga paljusid valdkondi, nagu tööhõive ja sotsiaalpoliitika, tööstuspoliitika, konkurentsipoliitika, põllumajandus ja maaelu areng, kalandus, kliimamuutused, keskkond, energiajulgeolek, transport, integreeritud merenduspoliitika, infoühiskond, teadusuuringud ja innovatsioon, koostöö hariduse ja eelkõige kõrghariduse ja liikuvuse valdkonnas (näiteks Erasmus Munduse ja Tempuse programmide ning Marie Curie meetmete kaudu), noorsookoostöö, tervis ja kultuur.
48. Mõned partnerriigid on sõlminud ELiga õiguslikult siduvad valdkondlikud kokkulepped, näiteks energiaühenduse leping, kahepoolne lennundusleping või Euroopa – Vahemere piirkonna sooduspäritolureeglite piirkondlik konventsioon. Nende kokkulepetega pannakse piirkondlik alus sotsiaalsele, majanduslikule, õiguslikule või seadusandlikule ning poliitilisele koostööle, mis ulatub kaugemale kahepoolsest koostööst ja võib tingida konkreetsete valdkondade järkjärgulise integreerumise. Nendega luuakse ELi ja tema partnerriikide vaheliste sidemete võrgustik ja laiendatakse ELi õigusnormide mõju. EL peaks mõtlema, kuidas järkjärgult laiendada kokkulepete geograafilist ulatust, et teha need kättesaadavaks muudele Euroopa naabruspoliitika partnerriikidele, või kuidas sõlmida huvitatudpooltega valdkondlikud kokkulepped, näiteks transpordiühenduse leping Lääne-Balkani riikidega.
49. **Energiasektoris** suunati ühised jõupingutused energiajulgeolekule, turu reformimisele ja integreerimisele, sealhulgas infrastruktuuri arendamisele, energiatõhususe suurendamisele ja taastuvate energiaallikate ulatuslikumale kasutamisele. Astuti samme strateegilise lõunapoolse gaasikoridori avamiseks. Ida-Euroopa partnerriigid, nagu Moldova ja Ukraina, tegid edusamme energiaühenduse raames võetud kohustuste rakendamisel. Gruusia taotles hiljuti energiaühendusega ühinemist. EL ja Vahemere piirkonna partnerid saavutasid teatavat edu tulevase Vahemere energiaühenduse loomisel.
50. Partnerid astusid täiendavaid samme **keskkonnastrateegiate** ja keskkonnavalaste õigusaktide koostamiseks ja rakendamiseks ning tegid mõningaid jõupingutusi keskkonnaseisundi parandamiseks. EL aitas partnerriikidel võidelda

keskkonnaseisundi halvenemise vastu ja edendada loodusvarade säästvat kasutamist, sealhulgas õhu kvaliteedi, vee, tööstussaaste, jäätmekäitluse, ohtlike pestitsiidide, looduskaitse ja metsamajandamise valdkonnas, ning tugevdada keskkonnateabesüsteeme ja haldust. Partnerid peavad täielikult ellu viima mitmepoolsed keskkonnakokkulepped, millega nad on ühinenud.

51. Loodusõnnetuste ja inimtegevusest tingitud õnnetuste ärahoidmiseks, nendeks valmisolekuks ja neile reageerimiseks loodud juhtprogrammide (lõuna- ja idaprogrammide) abil rakendati osaliselt 2005. aasta Hyogo tegevusraamistik loodusõnnetuste ohu vähendamiseks, soodustades lähenemist ELi õigusaktidele ja standarditele. EL toetab teavitamise ja teadlikkuse suurendamise strateegiate väljatöötamist, suutlikkuse arendamist ja paremat kooskõlastamist.
52. Partnerid võtsid meetmeid **kliimamuutuste** valdkonnas, eelkõige paari puhta arengu mehhanismi ja ühise rakendamise projektide kaudu. EL aitas neid üleminekul vähem CO₂-heidet tekitava arengu ja kliimamuutustele vastupanuvõime suurendamise poole suutlikkuse arendamise ja investeringute tegemise kaudu. Ulatusliku kliimapoliitika loomine ja rakendamine on keerukas ülesanne ja seda on ka kliimakaalutluste integreerimine muudesse sellega seotud poliitikavaldkondadesse (näiteks energia, transport ja põllumajandus). Partnereid kutsutakse üles välja töötama riiklik kliimamuutuste strateegia, st vähem CO₂-heidet tekitava arengu poliitika ja kliimamuutustele vastupanuvõime strateegia, mida läheb vaja ka rahvusvaheliste läbirääkimiste pidamiseks ja nende lõpetamiseks 2015. aastal. See hõlmab ka kliimamuutuste integreerimist muudesse poliitikavaldkondadesse.
53. Euroopa naabuspoliitika partnerid on viinud ellu reforme eesmärgiga kohaldada ELi **transpordistandarditega** samaväärseid standardeid. Koostöö idapartnerluse transpordialase vaekoguga keskendus transpordisüsteemide tihedamale integreerimisele, määrates kindlaks üleeuroopalise transpordivõrguga ühendatud piirkondliku transpordivõrgu ja esmatähtsad ühendusprojektid. See töö peaks lõppema 2013. aastal; 2013. aasta novembris toimuval teisel transpordiministrite konverentsil tuleks heaks kiita sarnane töö lõunapartneritega. EL ja Moldova sõlmisid selle aasta alguses ühise lennunduspiirkonna lepingu. Samasugune leping Iisraeliga parafeeriti juba 2012. aastal. 2013. aastal hakatakse pidama lennundusalaseid läbirääkimisi Tuneesiaga ja siis peaksid jätkuma läbirääkimised Liibanoniga. 2013. aastal peaksid lõpule jõudma Ukrainaga 2012. aastal uuesti alustatud läbirääkimised lennunduskokkuleppe üle ja algama läbirääkimised Aserbaidžaaniga. 2013. aasta veebruaris toimus idapartnerluse ministrite mitteametlik transpordidialoog, mille eesmärk oli valmistuda 2013. aastal toimuvaks ELi ja idapartnerluse transpordiministrite teiseks kohtumiseks.
54. Euroopa Komisjon, Euroopa Investeerimispank ja Rahvusvaheline Mereorganisatsioon on teinud 2012. aastal koostööd mitme ühise ettepanekuga võtta meetmeid seoses Vahemere merenduse arengukoostöö teostatavusuuringuga, mis koostati Euroopa-Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu sihtfondi raames. 2013. aastal korraldavad komisjon, investeerimispank ja mereorganisatsioon koos 12. Euroopa-Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu konverentsi, et edendada Vahemeremaade mere- ja merenduskoostööd ning toetada selles piirkonnas majanduskasvu ja töökohtade loomist.

55. **Infoühiskonna poliitikaga** seotud koostöö keskendus jätkuvalt ausa, nüüdisaegse, avatud ja läbipaistva telekommunikatsioonituru, avatud ja aktiivse internetikasutuse ja mitmekülgse meediakeskkonna loomisele. 2012. aastal loodi elektroonilist sidet reguleerivate idapartnerluse asutuste võrgustik. Tugevdatakse Vahemere reguleerivate asutuste võrgustikku.
56. Suuri edusamme tehti ühise teadmiste ja innovatsiooniruumi arendamisel. 2012. aastal suurenes Euroopa naabruspoliitika riikide osalemine seitsmendas raamprogrammis (2007–2013). 2012. aasta juulis avaldatud rahvusvaheline pakkumiskutse hõlmas konkreetselt Euroopa naabruspoliitika riikidele suunatud piirkondliku ja kahepoolse tasandi tegevusi, mille eesmärk on toetada poliitikeemalist dialoogi ja erimeetmeid teadusuuringute ja innovatsiooni vahelise lõhe vähendamiseks. 2012. aasta lõpus ulatus ELi poolt neile projektidele antud toetus, milles osalesid Euroopa naabruspoliitika riigid, kokku 960 miljoni euron. 2012. aasta märtsis sõlmiti ELi ja Alžeeria vahel teadus- ja tehnoloogiakoostöö leping. Moldova Vabariik liitus seitsmenda raamprogrammiga 2012. aasta jaanuaris. Pärast 2012. aasta aprillis Barcelonas toimunud Euroopa – Vahemere piirkonna teadusuuringute ja innovatsiooni konverentsi on ettevalmistamisel Euroopa – Vahemere piirkonda hõlmav kahe piirkonna vahelise koostöö algatus. 2012. aastal loodi idapartnerluse neljanda platvormi „Inimestevahelised kontaktid” raames spetsiaalne teadusuuringute ja innovatsiooni toimikond, mis alustab tööd 2013. aastal.
57. 2012. aastal jätkus dialoog partnerriikidega, et määrata kindlaks nende põhihuvid seoses **osalemisega ELi programmides ja koostööga ELi asutustega**. EL korraldas enamikus partnerriikides kohtumisi, et teavitada programmides osalemisest ja asutustega koostöö tegemisest üldiselt.
58. Oktoobris jõustus protokoll, mis võimaldab Marokol osaleda Euroopa naabruspoliitika partneritele osalemiseks avatud ELi programmides. Detsembris allkirjastas EL sarnased protokollid Armeenia ja Jordaaniaga. Algasid läbirääkimised protokollide sõlmimiseks Aserbaidžaan ja Gruusiaga⁹.
59. Novembris korraldas EL Euroopa naabruspoliitika riikidele ja ELi asutustele teabeseminari. Võeti vastu otsus algatada 2013. aasta alguses 3,7 miljoni euro suuruse finantsabi projekt, mille eesmärk on toetada ELi asutuste ettevalmistavaid meetmeid Euroopa naabruspoliitika riikide osalemiseks nende töös. Euroopa naabruspoliitika partnerid tugevdasid oma suhteid mitme ELi asutusega, sealhulgas kahepoolse tehnilise koostöö valdkonnas.
60. EL on valmis pidama läbirääkimisi protokollide üle, mis võimaldavad ELi programmides osaleda ka muudel huvitatud Euroopa naabruspoliitika riikidel. Kuna praegused programmid lõppevad 2013. aastal, teavitab EL oma partnereid osalemiseks avatud 2014.–2020. aasta programmide pärast asjaomaste programmide vastuvõtmist. EL aitab jätkuvalt partnerriikidel osaleda ELi asutuste töös, eelkõige andes ettevalmistuste tegemiseks rahalisi vahendeid. Partnerriigid peavad täpselt kindlaks määrama piiratud arvu prioriteete, et aidata kaasa vastastikku

⁹ Protokollid, mis võimaldavad Moldova Vabariigil ja Ukrainal osaleda neile osalemiseks avatud ELi programmides, jõustusid 2011. aastal ja 2008. aastal kirjutati alla protokoll Iisraeliga.

kindlaksmääratud huvidel põhinevale edasisele dialoogile ja koostööle. EL on valmis ajutiselt ja kahanevas joones kaasrahastama teatavaid osalemisega seotud kulusid.

2.7. Euroopa naabruspoliitika ida- ja lõunamõõde

61. Euroopa naabruspoliitika aluseks on ELi ja iga tema naaberriigi vahelised suhted, mis põhinevad vastastikusel vastutusel ja ühtsel tahtel järgida selliseid üldisi väärtusi nagu inimõigused, demokraatia ja õigusriigi põhimõte. Seda täiendavad Euroopa naabruspoliitika kaks piirkondlikku mõõdet. Idapartnerluse ja partnerluse Vahemere lõunapiirkonnaga demokraatia ja ühise heaolu nimel eesmärk on soodustada piirkondlikku koostööd ja luua piirkondlikke sünergiaid ning leida lahendusi iga piirkonna konkreetsetele geograafilistele, majandus- ja sotsiaalprobleemidele.

2.7.1. Idapartnerlus

62. Idapartnerluse kahe- ja mitmepoolsel rakendamisel tehti märkimisväärseid edusamme. Sellest olenemata ohustavad partnerriikide ELiga poliitiliste sidemete loomise ja majandusliku integreerimise eesmärgi saavutamist mõne riigi vähesed edusammud demokraatlike reformide, inimõiguste ja õigusriigi põhimõtte rakendamisel. Praha ja Varssavi deklaratsioonides kindlaks määratud partnerluseesmärkide edasist rakendamist juhendatakse ja jälgitakse 2012. aastal koostatud tegevuskava¹⁰ alusel kuni järgmise tippkohtumiseni, mis toimub 2013. aasta sügisel Vilniuses.

63. Idapartnerluse toimkonnad ja vaekogud on ühine ruum, kus toimub dialoog, koostöö ja teabevahetus avaliku halduse reformi, transpordi ning rände ja varjupaiga küsimustes. Nüüdseks on kodanikuühiskonna foorumid loodud kõigis kuues idapartnerluse riigis. Suuri edusamme tehti demokraatlikku ja majanduslikku üleminekut toetavate põhiliste vahendite – assotsieerimislepingute, sealhulgas põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna loomise valdkonnas, ning EL tegi sammu edasi viisanõuete kaotamise poole lühiajaliste reiside puhul viies partnerriigis kuest. EL andis märkimisväärset abi partnerite reformide toetuseks. Ajavahemikuks 2011–2013 on kahepoolse ja piirkondliku koostöö jaoks eraldatud 1,9 miljardit eurot (sealhulgas 350 miljonit eurot lisaraha). Idapartnerluse integratsiooni- ja koostööprogramm (EaPIC) on aidanud kaasa karmistunud poliitiliste tingimuste järjepidevamale rakendamisele ja diferentseerituma lähenemise põhimõtte kohaldamisele. 2012. aastal said kolm riiki (Moldova, Gruusia ja Armeenia) integratsiooni- ja koostööprogrammist rohkem finantsabi.

64. Lepiti kokku hakata pidama idapartnerlusteemalisi mitteametlikke dialooge liidu välisasjade ja julgeoleku kõrge esindaja, komisjoni asepresidendi, Euroopa naabruspoliitika voliniku ja kuue partnerriigi välisministrite vahel. Mitteametlike dialoogide käigus tuleks käsitleda ELile ja partneritele vastastikust huvi pakkuvaid välispoliitikaküsimusi, jälgida idapartnerluse tegevuskava rakendamist ja vajaduse korral alustada valdkondlikku dialoogi. Esimene kohtumine toimus 2012. aasta juunis Chişinăus ja teine 2013. aasta veebruaris Tbilisis, kus peeti ka transporditeemaline mitteametlik dialoog, kus osalesid Euroopa Komisjoni asepresident Siim Kallas ja partnerriikide transpordiministrid.

¹⁰ Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Idapartnerlus: tegevuskava 2013. aasta sügiseseks tippkohtumiseks”, JOIN(2012) 13 (final), 15.5.2012.

65. 2013. aasta novembris Vilniuses peetav tippkohtumine on järjekordne saavutus idapartnerluse rakendamisel. Mõned Ida-Euroopa partnerid soovivad veelgi süvendada suhteid ELiga. 2011. aasta mais vastu võetud idapartnerlust käsitlevas teatises¹¹ rõhutasid liidu välisasjade ja julgeoleku kõrge esindaja ning komisjon, et väärtused, millele tugineb Euroopa Liit, nimelt vabadus, demokraatia, inimõiguste ja põhivabaduste austamine ning õigusriigi põhimõte, on ka idapartnerluse pakutava poliitiliste sidemete loomise ja majandusliku integratsiooni protsessi keskmes. Need on samad väärtused, mis on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 ning millele tuginevad artiklid 8 ja 49. Varssavis 2011. aastal toimunud idapartnerluse tippkohtumisele kogunenud riigipead ja valitsusjuhid tunnustasid mõnede partnerriikide Euroopa-suunalisi püüdlusi ja valikuid¹².

2.7.2. Partnerlus demokraatia ja ühise heaolu nimel

66. 2012. aastal sätestati tegevuskavas¹³ eesmärgid, mis tuleb partnerluse raames lõunanaabruses nii kahepoolselt kui ka piirkonna tasandil saavutada, ja tulemusi oodatakse 2013. aasta lõpuks. Tegevuskava rakendamist mõjutas Vahemere piirkonna partnerite olukorra muutumine 2012. aastal. EL on jätkanud kahepoolselt ja piirkonna tasandil uuendatud kohustuste poliitikat, toetades üleminekut, kuid samas tunnistades, et ülemineku eest vastutavad partnerid. Finantsabi valdkonnas eraldab EL lõunapoolsetele naaberriikidele lisaks 2011.–2013. aastaks juba ettenähtud 3,5 miljardile eurole uusi toetusi ligikaudu 700 miljoni euro ulatuses.

67. 2012. aastal peeti õnnestunult demokraatlikud valimised (Egiptuses, Alžeerias ja Liibüas); Jordaania ja Liibanon viisid valimisi ette valmistades ellu valimisreformi ja enamikus riikides moodustati uus valitsus. EL toetas valimisi, mis sageli olid esimest korda tõeliselt demokraatlikud, oma abi või vaatlusmissioonidega. Mitmeparteipoliitika sai hoogu juurde ja kodanikuühiskond oli aktiivsem ja häälekam. Paljudes asjaomase piirkonna riikides austatakse sõnaõigust üldiselt rohkem ja erakondade või ametiühingute asutamine on muutunud lihtsamaks. Sellest olenemata on ilmne, et demokraatlike institutsioonide ülesehitamine võtab aega, eelkõige siis kui üleminekuprotsessis valitseb ikka õiguslik ebakindlus (Egiptus). Uued sündmused seoses erakondade ja kodanikuühiskonnaga on siiski demokraatliku kultuuri tekkimise märgiks, mis annab ELile uusi võimalusi dialoogiks. Võttes arvesse julgeolekuolukorra halvenemist, eelkõige Liibüas, Siinai ja Sahelis, muutub siiski üha tähtsamaks endistelt režiimidelt päritud julgeolekusektori reformimine, tagades samal ajal avaliku korra.

68. Majanduse valdkonnas pidurdavad majandustegevust jätkuvalt poliitiline ebastabiilsus ja kaasava majanduskasvu saavutamiseks vajalike struktuurireformide puudumine. Riikide eelarvepuudujääk oli 2012. aastal ikka veel suur või isegi kasvas nõrga majanduse ja häälekate sotsiaalsete nõudmiste täitmiseks tehtud kulutuste suurenemise tõttu. Juba niigi kõrge töötuse määr kasvas veelgi. Kuigi poliitiline keskkond

¹¹ Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Uus lähenemisviis muutuvale naabrusele”, KOM(2011) 303, 25.5.2011.

¹² Idapartnerluse tippkohtumise ühisdeklaratsioon, Varssav, 29.–30. september 2011.

¹³ Komisjoni talituste ühine töödokument „Partnerlus demokraatia ja ühise heaolu nimel: 2011. aasta tegevuste aruanne ja tegevuskava tulevikuks”. Lisatud dokumendile „Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa uue naabruspoliitika rakendamise tulemused””, SWD(2012) 121 (final), 15.5.2012.

otsustavaid majandusreforme ei soodustanud, on siiski märke stabiliseerumisest.

69. Vahemere lõunapiirkonda nimetatud ELi eriesindaja oli ELi ja asjaomase piirkonna üleminekuetapis olevate riikide vahel peetud poliitilise dialoogi eestvedajaks, toetades ELi tegevust demokraatia tugevdamisel ja institutsioonide ülesehitamisel ning tema tõhususe, kohaloleku ja nähtavuse suurendamisel piirkonnas. Loodi Tuneesia (28.–29. septembril 2011), Jordaania (22. veebruaril 2012) ja Egiptuse (13.–14. novembril 2012) rakkerühmad. Need rakkerühmad aitasid kõiki ELi institutsioone ja erasektorit kaasates süvendada ELi suhteid kõnealuse kolme riigiga tulemustele orienteeritud, vajadustele kohandatud ja diferentseeritud viisil. Euroopa ettevõtjad osalesid ka 2012. aasta novembris Marokosse ja Tuneesiasse saadetud majanduskasvu missioonides, mida juhtis Euroopa Komisjoni asepresident Antonio Tajani. Tuneesias loodi Euroopa Liidu – Tuneesia ettevõtlusnõukogu, mis nõustab Tuneesia valitsust ärikeskkonna parandamise küsimustes.
70. Piirkondlikul tasandil võttis EL üle Vahemere Liidu põhjaosa kaasesistumise ja Jordaania sai lõunaosa kaasesistujaks. See näitab, et mõlemal pool Vahemerd on uus tahe muuta Vahemere Liit kui 43-liikmeline ainulaadne foorum¹⁴ piirkondlike projektide arendamise tõhusaks edendajaks. Novembris toimunud Euroopa Liidu – Araabia Riikide Liiga ministrite kohtumine saatis selge poliitilise sõnumi ELi ja Araabia riikide ministrite lubadusest teha koostööd ühiste probleemide lahendamisel. Detsembris vastu võetud ühisteatises¹⁵ on esitatud viisid, kuidas Euroopa Liit saaks toetada Magribi riikide tihedamat koostööd. Oktoobris osales komisjon ka viie ELi Vahemere lõunapiirkonna ja viie Magribi riigi vahelisel 5+5 tippkohtumisel, toetades edasist piirkondlikku integratsiooni kui tähtsat julgeoleku ja heaolu suurendamise viisi.
71. Kuigi 2012. aastal tehti tegevuskava eesmärkide saavutamisel suuri edusamme, sõltub edasimineku 2013. aastal ELi ja tema partnerite jätkuvast tahtest täita juba võetud kohustused. Kui poliitiline olukord stabiliseerub ja partnerriikides jätkub demokraatiale üleminek, peaksid valitsused saama ELi pakutavat paremini ära kasutada ja aktiivsemalt piirkondlikus koostöös osaleda.

2.8. Konfliktide lahendamine naabruskonnas

72. Pikaajaliste konfliktide lahendamine naabruskonnas – Moldovas, Lõuna-Kaukaasias, Lähis-Idas – moodustab tähtsa osa ELi poliitikast. Euroopa **Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP)** ning **ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP)** raames võetud kohustused moodustavad jätkuvalt Euroopa naabruspoliitika lahutamatu osa. ÜJKP missioonide kohalolek naabruskonnas kajastab ELi terviklikku ja mitmetahulist lähenemisviisi piirkonnale, lahendades julgeoleku, õigusriigi ja kriisiohjega seotud probleeme.
73. Lõuna-Kaukaasiasse ja Gruusia kriisi jaoks nimetatud Euroopa Liidu eriesindaja mängis jätkuvalt tähtsat rolli ELi jõupingutustes Gruusia ja Mägi-Karabahhi konflikti

¹⁴ Süüria osalus on praegu peatatud, seega teeb koostööd 42 riiki.

¹⁵ Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. *Tihedama koostöö ja piirkondliku integratsiooni toetamine Magribi piirkonnas: Al, eerias, Liibüas, Mauritaanias, Marokos ja Tuneesias* JOIN(2012), 36 final, 17.12.2012.

lahendamiseks. Eriesindaja oli koos ÜRO ja OSCEga **Gruusia** kriisi teemaliste Genfi kõneluste kaasesistuja. Praegu on need kõnelused ainsaks Gruusia ametivõimude ning iseseisvuda soovivate Abhaasia ja Lõuna-Osseetia mõttevahetuskohaks, kuigi Gruusia uus valitsus on väljendanud kavatsust luua otsekanalid suhtlemiseks *de facto* sõltumatute haldusüksuste esindajatega. Euroopa Liidu järelevalvemissioon Gruusias on aidanud olukorda stabiliseerida oma kohalolekuga iseseisvuda soovivate piirkondade halduspiiril.

74. **Mägi-Karabahhis** jätkusid kõrgetasemelised kontaktid Armeenia ja Aserbaidžaaniga, et innustada leidma konfliktile rahumeelne lahendus, eelkõige toetades OSCE Minski grupi tegevust. Kuigi EL tunnustab täielikult Minski grupi kaasesistujate tegevust, on ta kinnitanud oma valmisolekut aidata kaasa lepitamisele ja rehabiliteerimisele, et toetada läbirääkimistel saavutatavaid võimalikke edusamme. 2012. aasta septembris hakati ellu viima Euroopa Liidu rahastatud kodanikuühiskonna programmi „Euroopa partnerlus Mägi-Karabahhi konflikti rahumeelseks lahendamiseks” teist etappi.
75. 2011. aasta detsembris ametlikult jätkunud **Transnistria konflikti lahendamise protsess** (nn **5+2 protsess**) hoogustus taas. 2012. aasta jaanuaris Odessas kohtunud konflikti pooled leppisid kokku esmastes meetmetes tavakodanike jaoks kõige tähtsamate praktiliste probleemide lahendamiseks. Aprillis võeti 5+2 protsessi käigus üksmeelselt vastu kodukord ja terviklik läbirääkimiste kava. Läbirääkimiste kava hõlmab sotsiaalmajanduslikke, humanitaar-, õigus-, poliitika- ja julgeolekuküsimusi. Seejärel osutasid 5+2 protsessi osalised poliitilist toetust tehnilistel kõnelustel, mida juhtisid eri pooled. See võimaldas taastada kauba raudteeveod läbi Transnistria ning saavutada märkimisväärset edu haridus- ja muudes sotsiaalmajanduslikes küsimustes. Novembris vahetasid osalised arvamusi vajaduse üle arutada konflikti lahendamise poliitilisi tahke ja selguse puudumist, mis takistavad sotsiaalmajanduslike ja humanitaarprobleemide lahendamist, kuid ei jõudnud konsensuseni. Euroopa Liit, soovides kindlustada piirkonnas stabiilsust, osales aktiivselt 5+2 protsessis ja suurendas oma kohalolekut kõnealuses piirkonnas. Sel eesmärgil toetati Transnistrias asuvate ettevõtjate osalemist Euroopa Liidu ja Moldova vahelistes kaubavoogudes ja rahastati üha rohkem usaldust suurendavaid sotsiaal-, tervise-, haridus- ja humanitaarvaldkonna projekte.
76. Moldova ja Ukraina osalesid jätkuvalt konstruktiivselt Euroopa Liidu piirihaldamise abimissioonide (EU BAM) töös Moldovas ja Ukrainas. EU BAMi abiga jätkasid Moldova toll ja piirivalve oma ametialase suutlikkuse suurendamist ja asutustevahelist koostööd nii riigi sees kui ka Ukrainaga. EU BAM jätkas Moldova ja Ukraina vahelise riigipiiri demarkeerimise toetamist.
77. Araabia riikides toimunud muutused rõhutasid veel kord tungivat vajadust taastada läbirääkimised Iisraeli ja palestiinlaste vahel. 2012. aastal kutsus EL jätkuvalt mõlemat poolt pöörduma tagasi läbirääkimiste laua taha kooskõlas neliku 2011. aasta septembri avaldusega. Hoolimata Jordaania poolt aasta algul avaldatud toetusest läbirääkimisi kahjuks ei taastatud. Kuigi EL kinnitas veel kord, et ta toetab kaheriigilist lahendust, avaldas ta üha süvenevat muret sündmuste pärast, mille tõttu võib kaheriigiline lahendus osutada võimatuks. Euroopa Liit on jätkuvalt selle poolt, et **Iisraeli-Palestiina konflikt** tuleks lahendada rahumeelsete kahepoolsete kõnelustega, mis põhinevad rahvusvahelisel õigusel ja juba kokkulepitud tingimustel. Peale Euroopa naabruspoliitika raames antava järjepideva praktilise toetuse väljendas

Euroopa Liit oma poliitilisi püüdlusi kõige paremini välisasjade nõukogu 2012. aasta mai ja detsembri järeldustes.

78. Jätkuvalt toetati Palestiina omavalitsuse jõupingutusi õigusriigi põhimõtetele ja inimõiguste austamisel põhineva riigi ülesehitamisel. Euroopa Liit kordas oma üleskutset palestiinlastele otsida omavahelist lepitust ja keskendus kaheriigilise lahenduse elujõulisust ohustavate ühepoolsete meetmete takistamisele, eelkõige seoses Iisraeli asunduste laienemisega, sealhulgas Ida-Jeruusalemmas. Tunnustades täielikult Iisraeli õiguspäraseid julgeolekuvajadusi, kutsus Euroopa Liit jätkuvalt üles lõpetama Gaza sektori blokaad, tehes seda eelkõige väljakannatamatu humanitaarolukorra parandamiseks. Ta tegi tihedat koostööd Ameerika Ühendriikide ja muude rahvusvaheliste partneritega, sealhulgas nelikus. Euroopa Liit kiitis heaks Jordaania ja Egiptuse vahenduspüüdlused konflikti lahendamiseks ja Araabia Liiga positiivse suhtumise Lähis-Ida rahuprotsessi.
79. **Euroopa Liidu piirihaldamise abimissiooni tegevus Rafahi piiriületuspunktis** (EU BAM Rafah) peatati Gaza sektori vägivaldse ülevõtmise tõttu Hamasi poolt 2007. aasta keskel. Sellest ajast alates on volituste täieulatuslik täitmine seiskunud, kuid missioon on säilitanud oma suutlikkuse ja valmisoleku jätkata tööd Rafahi piiriületuspunktis, kui poliitilised ja julgeolekuolud seda jälle võimaldavad. Pärast 2012. aasta novembris toimunud Gaza kriisi hakati taas arutama EUBAM Rafahi võimaliku taastamise üle.
80. Euroopa Liit on korduvalt hukka mõistnud jätkuvad inimõiguste rikkumised **Süürias** ja vastu võtnud mitu otsust piiravate meetmete rakendamise kohta Süüria valitsuse suhtes ning andnud humanitaarabi riigisisestele põgenikele ja pagulastele. EL on võtnud diplomaatilisi meetmeid kriisi rahumeelsele lahendamisele kaasaaitamiseks, toetades ÜRO – Araabia Riikide Liiga erisaadiku tööd, osaledes Süüria Rahva Sõprade Grupi kohtumistel ning toetades jõupingutusi ühendatud ja representatiivse opositsiooni loomiseks. Kogu Süüria kriisi vältel on EL olnud rahvusvahelise humanitaarabi osutamisel esirinnas, tegutsedes tihedas koostöös muude rahastajatega ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, et tagada vajaduste kiire kindlakstegemine ning abi kiire ja tõhus kättetoimetamine. 2012. aastal anti Süürias ja tema naaberriikides 150 miljonit eurot humanitaarabi, millele lisandus ELi liikmesriikide antud 208 miljonit eurot. Umbes 80 miljonit eurot anti Euroopa naabrus- ja partnerlusinstrumendi alusel ning temaatilistest vahenditest, et rahuldada Süüria elanikkonna pikemaajalised vajadused (kodanikuühiskonna, inimõiguste kaitsjate, pagulaste jm toetamine) ja aidata naaberriikidel toime tulla pagulaste sissevooluga.

3. Poliitika sidusus

81. Euroopa naabruspoliitika on parim näide välispoliitika terviklikust käsitlest. Naabritega tehtavas koostöös kasutatakse kõiki ELi käsutuses olevaid vahendeid ja poliitikavaldkondi. Nende hulka kuuluvad pikaajaline poliitiliste sidemete loomine, kaubanduspoliitika ja muude valdkondade poliitika, finantskoostöö lühemaajaliste poliitikameetmetega ja ÜVJP/ÜJKP vahendite raames võetavad meetmed. See näitab, kuidas saab terviklikku käsitlust kasutada sidusate meetmete loomiseks, mis hõlmavad kõiki asjaomaseid osalejaid ELis. Vastavalt komisjoni 2013. aasta tööprogrammile on liidu välisasjade ja julgeoleku kõrge esindaja ning komisjon hetkel koostamas ühisteatist, milles kirjeldatakse, kuidas sellist lähenemisviisi edasi arendada.

82. Euroopa Liit teeb tihedat koostööd teiste doonorriikide ja rahvusvaheliste osalejatega, et lahendada humanitaarkriise, toetada demokraatiale üleminekut ja majandusarengut partnerriikides. Peamiste rahvusvaheliste rahastamisasutustega parema sünergia ja kooskõlastamise taotlemine Euroopa naabruspoliitika piirkonnas on juba peamine ülesanne ja selle tähtsus kasvab tulevikus. Varased konsulteerimismehhanismid, mis toimivad nii kehtivate raamistike ning komisjoni, Euroopa Investeerimispanka (EIP) grupi ning Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga ning Luksemburgi grupi (EL, Rahvusvaheline Valuutafond (IMF), Maailmapank, Rahvusvaheline Finantskorporatsioon, EIP ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank) vahelise kolmepoolse vastastikuse mõistmise memorandumini kui ka tihedama valdkondliku koostöö kaudu, on üliolulised tegevuspõhimõtete paremaks kooskõlastamiseks Euroopa naabruspoliitika eesmärkidega. ELi Vahemere lõunapiirkonna eriesindaja ja komisjon hoolitsevad kooskõlastamise eest rahvusvaheliste rahastamisasutustega ja G8-ga Deauville'i protsessi raames. 2012. aastal arutati ülemaailmsel tasandil Euroopa naabruspoliitika küsimusi ka iga-aastaselt kohtumisel Maailmapanga juhatuse ELi liikmesriikidest pärit liikmetega. Samuti konsulteeritakse korrapäraselt Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga nõukogu ELi esindavate liikmetega ja arutatakse Euroopa naabruspoliitikaga seotud küsimusi.
83. Euroopa Nõukogu ja ELi vaheline poliitiline ja strateegiline partnerlus on viimastel aastatel pidevalt tugevnenud. Koostöö ja dialoog Euroopa Nõukoguga aitab saavutada ühist eesmärki, milleks on selliste põhiväärtuste nagu inimõiguste ja põhivabaduste, demokraatia, õigusriigi põhimõtete suurem austamine asjaomase piirkonna riikides. EL teeb tihedat koostööd konfliktide lahendamisel ka OSCEga Minski grupis ja 5+2 Transnistria konflikti lahendamise protsessis ning nii OSCE kui ka ÜROga Gruusia kriisi teemalistel Genfi kõnelustel.
84. Euroopa Parlament, Regioonide Komitee, eelkõige selle kaks assotsieerunud organit CORLEAP (idapartnerluse riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste konverents) ja ARLEM (Euroopa ja Vahemere piirkonna riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste assamblee) ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee mängivad Euroopa naabruspoliitikas üha aktiivsemat ja tähtsat rolli, aidates arendada poliitilist dialoogi ja integreerida paremini muid koostöömõõtmeid Euroopa naabruspoliitikasse. See tugevdab veelgi sünergiat poliitika rakendamisel ja sellest teavitamisel.
85. ELi naabritest on saamas partnerid ka ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) valdkonnas. Ukraina osaleb mitmes ÜJKP missioonis. ÜJKPs osalemise raamleping on sõlmitud Ukraina ja Moldovaga; läbirääkimised on pooleli Gruusiaga ja huvi on ilmutanud ka Armeenias.
86. Siiski on veel arenguruumi. EL jätkab tööd, et teha kindlaks, kuidas eri osalejad saaksid tegutseda sidusamalt. On selge, et paljudes valdkondades, eelkõige liikuvuse valdkonnas, kus oluline poliitiline pädevus on liikmesriikidel, peab EL tegema liikmesriikidega veelgi tihedamat koostööd, et täita oma kohustused partnerite ees. Samuti peab ta leidma viisi muude sidusrühmade kaasamiseks poliitikakujundamisse, näiteks tegevuskavade või assotsieerimiskavade koostamisse.
87. ELi institutsioonid ja liikmesriigid peavad püüdlema võimalikult suure sidususe poole, sest see on ELi jaoks lisaväärtuse loomise seisukohast ülioluline. Liidu delegatsioonidel partnerriikides on tähtis roll kõikide osalejate kokkutoomisel ning

sidususe ja sünergia tagamisel. Nad peavad ka aktiivsemalt tegutsema keskustena, kus partnerriikide ametiasutused, kodanikuühiskonna organisatsioonid või ettevõtjad saavad teavet poliitika ja toetuse taotlemise võimaluste kohta.

4. Eelseisvad ülesanded

88. Euroopa Liidu aluseks olevad üldised **väärtused** – vabadus, demokraatia, inimõiguste ja põhivabaduste ning õigusriigi põhimõtte austamine – on ka Euroopa naabruspoliitika aluseks. Nende partnerite jaoks, kes soovivad jõuda ELile nii lähedale kui võimalik, on see riigisiseste reformide peamine lähtekoht. Reformiprotsess peab olema kaasav. Protsess on jätkusuutlik ja lõppkokkuvõttes edukas vaid siis, kui selle tee valib ja eelnimetatud üldisi väärtusi järgib kogu ühiskond, mitte üksnes poliitiline eliit või teatud poliitilised jõud.
89. **Diferentseerituma lähenemise** põhimõtte on jätkuvalt tähtis element muutmaks Euroopa naabruspoliitikat vastuvõtlikuks demokraatlike reformide elluviimisel tehtud jõupingutuste ja edusammude suhtes. Aastateks 2014–2020 ette nähtud uus naabruspoliitika rahastamisvahend kohaldab seda põhimõtet finantskoostöö valdkonnas. Kuid see põhimõtte ei ole mõeldud rakendamiseks üksnes finantskoostöö vallas. Vastavalt 2011. aasta ühisteatisele kohandab EL ka oma pakkumist, eelkõige seoses turulepääsu ja parema liikuvusega, vastavalt partnerriikide reformide tasemele ja edasipüüdlikkusele.
90. Analüüsid näitavad, et kui mõned erandlikud, suuremat osa soovitusi täitnud riigid välja arvata, kehtivad paljud eelmises Euroopa naabruspoliitika eduaruandes esitatud **põhisoovitused** seegi kord ja moodustavad järgneva(te) aasta(te) reformide keskmee. Väga vähesed edusammud ühiselt kokkulepitud eesmärkide saavutamisel paljudes partnerriikides ja mõne partneri loid reageerimine Euroopa naabruspoliitika toetusmeetmetele tähendab, et naabruspoliitika **vahendid ja mehhanismid** tuleb kriitilise pilguga üle vaadata. Vajaduse korral peab EL kaaluma, kas nende kohandamine võimaldaks paremini reageerida partnerite ootustele ja vajadustele ning aitaks seega muuta osalemise aktiivsemaks. Partnerid peavad samal ajal tõendama, et nad täidavad oma kohustust saavutada ELiga kokkulepitud eesmärgid. ELiga kokku lepitud prioriteedid ja reformikavad peavad saama riiklike reformi- ja arengustrategiate lahutamatuks osaks.
91. ELi aluseks olevate väärtuste jagamise seisukohast on esmatähtis pakkuda **kodanikele** uusi reisi-, õpi- ja ärivõimalusi ELis. EL peaks rohkem rõhku panema poliitikale ja meetmetele, mis keskenduvad neile küsimustele. Inimeste liikuvus, stipendiumid üliõpilastele ja äriõrgustikud võivad partnerite ELi kasuks langetatud valikut kinnitada rohkem kui miski muu. Idapoolsetes partnerriikides on osutunud tõhusaks reformide tõukejõuks viisanõude kaotamise tegevuskavad. Nende täielik rakendamine partnerite poolt peaks kiirendama viisavabaduse tegelikkuseks saamist.
92. Euroopa naabruspoliitika mitmetahulisuse ja arvuka osalejaskonna ning vahel ka tehnilise laadi tõttu on sellest **teavitamine** keerukas. Mis puutub Euroopa naabruspoliitika aluseks olevatesse väärtustesse, nagu inimõigused, demokraatia, põhivabadused ja heaolu ning solidaarsus, siis peavad naabruskonnas elavad inimesed

ELi eeskujuks ja inspiratsiooniallikaks. Euroopa naabruspoliitika partnerriikides korraldatud avaliku arvamuse uuringu¹⁶ kohaselt suhtuvad enamikus naaberriikides elavad inimesed Euroopa Liitu positiivselt¹⁷. ELi seostatakse inimõiguste, solidaarsuse, heaolu, demokraatia ja sõnavabaduse edendamisega. Koostöö peamiste tahkudena nähakse neid väärtusi ja majandusarengut. Sama uuringu kohaselt ei pea siiski paljud inimesed end piisavalt informeeritaks ELi tegevusest nende riigis. See rõhutab vajadust teavitada partnerriikide kodanikke paremini Euroopa naabruspoliitikast, selle eesmärkidest, vahenditest ning saavutustest.

93. **Konfliktid** on mõnes Euroopa naabruspoliitika piirkonnas ikka veel probleemiks ja ohustavad tärkavat reformiprotsessi. Rahu ja stabiilsuse toetamine kõikide ELi käsutuses olevate tsiviil- ja sõjaliste vahendite abil on väga tähtis ja seda ei tohi eirata.
94. **Partnerriikide välispoliitika eesmärkide** muutumine ja piirkonna muude osalejate üha suurem seotus võivad samuti muuta ELi eeskujuga ja ELi partnerina vähem atraktiivseks. EL peab seetõttu mõtlema, kuidas viia poliitikat ellu mitmekülgsemalt, kaasates praegusest süstemaatilisemalt muid asjaomases piirkonnas tegutsevaid osalejaid, et koos partnerriikidega lahendada ühist huvi pakkuvaid küsimusi. Vahemere lõunapiirkonnas täidavad konfliktide lahendamise püüdlustes ning majandus- ja poliitiliste huvide aktiivsemas edendamises üha tähtsamat rolli Türgi ning Pärsia lahe riigid ja sellised organisatsioonid nagu Araabia Liiga. Idapoolsetes naaberriikides on uueks probleemiks alternatiivsete piirkondlike integratsioonikavade teke. Vene Föderatsiooni, Valgevenet ja Kasahstani ühendava Euraasia Liidu asutamine on muutnud poliitilist maastikku. Selles nähakse poliitilise ja majandusarengu mudelit, mis on alternatiiviks ELiga integreerumisele. Samas tuleb teha valik. Näiteks Euraasia Liidu osaks oleva tolliliiduga ühinemine välistaks majandusliku integratsiooni ELiga põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu sõlmimise kaudu.

5. Kokkuvõte

95. Kuigi Euroopa naabruspoliitika aluseks olevad põhimõtted ja eesmärgid kehtivad jätkuvalt kõikide partnerite ja poliitikavaldkondade puhul, on ELi suhted iga oma partneriga ainulaadsed ja Euroopa naabruspoliitika vahendid on loodud nii, et need sobiksid nende suhetega. Euroopa naabruspoliitika annab ELile vahendid, mis võimaldavad kohandada tegevuspõhimõtted ja käitumise iga partneri olukorra ja ELiga suhete loomise eesmärkidega. EL peab jätkuvalt kasutama eri poliitikameetmeid vastavalt partnerriikides toimuvatele sündmustele, nende eesmärkidele ja vajadustele.
96. Partnerid ei tohiks ühestki oma püüdlusest loobuda ega kaotada huvi oma ühiskonna ning poliitilise ja majandussüsteemi reformimise vastu. See on esmatähtis, et saavutada oma püüdlused ja rahuldada elanikkonna vajadused. Uuendatud poliitiline lubadus viia ellu sageli keerukad reformid on otsustava tähtsusega. EL omakorda peab

¹⁶ ELi naabrusbaromeeter, 2012. aasta kevad ja 2012. aasta sügis.

¹⁷ Välja arvatud Egiptus ja Liibüa, kus enamikul näib arvamus puuduvat või on neil vähe teavet ELi maine või suhete seisuga kohta.

täitma oma lubaduse tugevdada poliitilisi sidemeid, suurendada majanduslikku integratsiooni ja toetada reforme.